

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMOS VALSTYBĖS ATKŪRIMAS 1990 M. KOVO 11 D.

1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Taryba, remdamasi tautų apsisprendimo teise ir reikšdama lietuvių tautos valią, paskelbė nutarimą dėl Nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo. 1940 m. Lietuva ir kitos Baltijos šalys buvo okupuotos ir prievarta inkorporuotos į TSRS sudėtį. Dauguma Vakarų valstybių nepripažino Baltijos šalių okupacijos ir aneksijos. Pavergtosios tautos taip pat nesusitaikė su okupacija ir puoselėjo viltį atkurti valstybingumą. Tautos atgimimo judėjimas – Lietuvos persitvarkymo sąjūdis sujienijo tautą ir parengė valstybės atkūrimo strategiją. 1989 m. rugpjūčio 6 d. Švedijos Gotlando saloje vykusioje Europos lietuvių studijų savaitėje buvo pasirašytas komunikatas, kuriame pareiškta, kad visų pasaulio lietuvių gyvybinis tikslas yra nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas **(1)**. 1989 m. rugpjūčio 23 d. Baltijos kelio politinėje akcijoje Lietuvos gyventojai pasmerkė Molotovo–Ribbentropo paktą ir išreiškė siekį neprievartiniu būdu atkurti nepriklausomą valstybę. 1990 m. vasario 24 d. pirmą kartą po beveik 50 okupacijos metų Lietuvoje vykę demokratiniai rinkimai į LTSR Aukščiausiąją Tarybą teikė vilčių nepriklausomybės siekius įgyvendinti parlamentiniu būdu. Pasaulio lietuvių bendruomenės valdyba 1990 m. sausio 2 d. rašte kraštų lietuvių bendruomenių valdyboms pareiškė, kad lietuvių tautos kova už laisvę ir nepriklausomybę artėja prie lemiamo momento, ir paragino paremti Lietuvos siekius **(2)**.

Lietuvos valstybės atkūrimas buvo pagrindinis 1990 m. rinkimų į LTSR Aukščiausiąją Tarybą kampanijos klausimas. Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio XI Seimo sesija 1990 m. sausio 20 d. priėmė pareiškimą, kuriame įtvirtinta nuostata, kad tik nepriklausomybės paskelbimas užtikrina krašto problemų sprendimą **(5)**. Lietuvos Sąjūdžio rinkimų programoje ir 1990 m. vasario 3 d. konferencijoje „Lietuvos kelias“ priimtuose dokumentuose buvo užsibrėžta parlamentiniu būdu atkurti nepriklausomą valstybę ir suformuluoti pagrindiniai nepriklausomybės atkūrimo principai, grindžiami valstybės tęstinumo idėja **(6, 50)**. Lietuvos komunistų partijos rinkimų programoje buvo numatyta siekti įgyvendinti lietuvių tautos apsisprendimo teisę veikiant nuosaikiai, „žingsnis po žingsnio“ **(4)**. TSRS valdžia, sunerimusi dėl Lietuvos ir kitų Baltijos kraštų vadavimosi judėjimų, rengė respublikų išstojimo iš TSRS mechanizmą, kuris Lietuvos ir kitų Baltijos valstybių atžvilgiu suponavo šių valstybių aneksijos įteisinimą. TSKP CK 1990 m. vasario 26 d. pažymoje nurodyta, kad Lietuvos politinės jėgos siekė skubiai parengti teisinius pagrindus Lietuvos nepriklausomybei atkurti, užbėgant už akių TSRS ketinimams įtraukti Lietuvą į išstojimo iš TSRS mechanizmą **(11)**.

Vykstant rinkimų kampanijai buvo rengiami pirmieji nepriklausomybės atkūrimo projektai. LTSR Aukščiausioji Taryba 1990 m. vasario 7 d. priėmė nutarimą „Dėl 1939 metų Vokietijos-TSRS sutarčių ir jų pasekmių Lietuvai likvidavimo“, pripažinusį neteisėtomis šias sutartis, 1940 metų Liaudies seimą ir jo nutarimus **(3, 7)**. Į šio dokumento teiginius vienaip ar kitaip atsižvelgė visų nepriklausomybės koncepcijų autoriai. Lietuvos Sąjūdyje buvo formuluojamos nepriklausomybės sampratos bendrosios nuostatos, grindžiamos valstybės tęstinumo idėja **(8)**.

1990 m. vasario 24 d. rinkimai faktiškai prilygo referendumui dėl nepriklausomos valstybės atkūrimo **(51)**. Lietuvos Sąjūdžio pergalė rinkimuose išreiškė tautos valią nedelsiant, parlamentiniu būdu atkurti Lietuvos valstybingumą.

Po rinkimų diskutuojant dėl nepriklausomos valstybės atkūrimo principų, procedūrų ir taktikos, išryškėjo trys nepriklausomybės atkūrimo koncepcijos: okupacijos ir aneksijos pasekmių panaikinimo, valstybės buvusio statuso atstatymo (restitucijos, restauracijos) ir formulės „žingsnis po žingsnio“. Lietuvos Sąjūdžio deputatų klube įsivyravo valstybės suverenijai galių atstatymo – *restitutio in integrum* (restitucijos) – koncepcija, pagrįsta istorinio teisingumo atkūrimo ir valstybės tęstinumo principais **(12, 13)**. Buvo remiamasi tuo, kad nepriklausoma Lietuvos valstybė buvo atkurta lietuvių tautos apsisprendimu 1918 m. vasario 16 d. paskelbus Nepriklausomybės Aktą; Lietuvos okupacija 1940 m. nutraukė Lietuvos valstybės suverenių galių vykdymą, tačiau nepanaikino teisinio valstybės suverenumo ir nepakeitė tautos valstybinio apsisprendimo.

Lietuvos Sąjūdžio diskusijose dėl nepriklausomybės atkūrimo procedūrų ir taktikos buvo pateikta įvairių siūlymų. Lietuvos Sąjūdžio deputatų klube vyravo nuostata nepriklausomybę skelbti nedelsiant **(12, 13)**. LKP propagavo suvereniteto atkūrimo „žingsnis po žingsnio“ sampratą ir taktiką, suponavusią ilgalaikį pereinamąjį laikotarpį.

Kovo 3–10 d. Lietuvos Sąjūdis parengė dokumentų paketą, susiejusį valstybės atkūrimo istorinius, teisinius ir politinius pagrindus **(9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19)**. Pagrindinį dokumentą – nutarimo (akto) dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo projektą (projektą Nr. 3) – parengė darbo grupė, kurią sudarė Lietuvos Sąjūdžio iškelti LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatai Vytautas Landsbergis, Romualdas Ozolas, Voldemaras Katkus, Apolinaras Sinkevičius, Algirdas Saudargas, Egidijus Klumbys, Kęstutis Lapinskas, Česlovas Vytautas Stankevičius, Vytenis Povilas Andriukaitis **(52, 53, 54, 55, 56, 57, 58)**. Šio dokumento tekstas kruopščiai tobulintas ir redaguotas, siekiant suformuluoti istoriškai ir teisiškai pagrįstus ir tikslus teiginius **(9, 10, 16, 17)**.

Istorinė Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo sesija prasidėjo kovo 10 d., o svarbiausi aktai, kuriais buvo atkurta nepriklausoma valstybė, buvo priimti kovo 11 d. **(59)**. Lietuvos Sąjūdžio ir LKP koncepcijų ir taktikos susikirtimą išsprendė Aukščiausiosios Tarybos vadovybės išrinkimas iš Sąjūdžio atstovų. Kovo 11 d. Aukščiausiosios Tarybos pirmininku buvo išrinktas Lietuvos Sąjūdžio lyderis Vytautas Landsbergis, jo pavaduotojais – aktyvūs Sąjūdžio veikėjai Bronius Kuzmickas, Kazimieras Motieka, Česlovas Vytautas Stankevičius.

Siekiant patvirtinti deputatų įgaliojimus išreikšti tautos valią ir teisiškai atriboti pagal tarybinius įstatymus išrinktus deputatus ir Aukščiausiąją Tarybą nuo tarybinės jurisdikcijos, kovo 11 d. buvo priimta „Deklaracija dėl LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatų įgaliojimų“, kurioje buvo konstatuota, kad

vasario 24 d. rinkimuose Lietuvos gyventojai savo valia suteikė išrinktiems deputatams tautos atstovų mandatą ir prievolę atstatyti Lietuvos valstybę ir reikšti tautos suvereninę galią (20).

Aukščiausiosios Tarybos įstatymu „Dėl valstybės pavadinimo ir herbo“ buvo gražintas valstybės pavadinimas „Lietuvos Respublika“, oficialiu valstybės herbu ir ženklu pripažintas Vytis. (21) Priėmus šį įstatymą Aukščiausiosios Tarybos plenarinių posėdžių salėje buvo uždengtas LTSR herbas, o LTSR herbo, pritvirtinto virš pagrindinio įėjimo į parlamento pastatą, vietoje pakabintas Vytis (61, 62). Lietuvos valstybės herbo etalonu Aukščiausioji Taryba kovo 20 d. patvirtino dailininko Juozo Zikaro 1925 metais sukurtą Vyčio atvaizdo pavyzdį (60).

Kovo 11 d. buvo priimtas svarbiausias konstitucinis dokumentas – aktas „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“, skelbiantis, kad atstatomas 1940 m. svetimos jėgos panaikintas Lietuvos valstybės suvereninių galių vykdymas ir Lietuva vėl yra nepriklausoma valstybė (22, 23, 24). Akte istoriškai ir teisiškai pagrįstas Lietuvos valstybingumo tęstinumas, pabrėžiant, kad 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Aktas ir 1920 m. gegužės 15 d. Lietuvos Steigiamojo Seimo rezoliucija dėl atstatytos Lietuvos demokratinės valstybės niekada nebuvo nustoję teisinės galios ir yra Lietuvos valstybės konstitucinis pamatas. Aukščiausiosios Tarybos deputatai ir prie parlamento susirinkę Lietuvos žmonės su viltimi ir ryžtu sutiko akto priėmimą (63, 64, 65, 66).

Teisiškai patvirtinant Lietuvos valstybės ir jos konstitucinės santvarkos tęstinumą ir tiesioginę sąsają su 1918–1940 m. gyvavusia Lietuvos Respublika, kovo 11 d. buvo priimtas įstatymas „Dėl 1938 metų gegužės 12 dienos Lietuvos Konstitucijos galiojimo atstatymo“, kuriuo nutraukiamas TSRS ir LTSR konstitucijų bei atnaujinamas Lietuvos Respublikos 1938 m. Konstitucijos veikimas Lietuvoje (25). Lietuvos konstitucinės teisės požiūriu įstatymas simboliškai atkūrė Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką ir paneigė 1940 m. TSRS agresijos prieš Lietuvą padarinius.

Siekdama suderinti teisinį atsikuriančios valstybės statusą ir 1938 m. Konstitucijos nuostatas su sovietinės priklausomybės metų paveldu, pasikeitusiais politiniais, ekonominiais ir kitais visuomeniniais santykiais, Aukščiausioji Taryba kovo 11 d. priėmė įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos Laikinojo pagrindinio įstatymo“ (26). Šiuo įstatymu buvo sustabdytas 1938 m. Konstitucijos veikimas ir patvirtintas Lietuvos Respublikos Laikinis pagrindinis įstatymas. Pirmasis jo straipsnis skelbė, kad Lietuvos Respublika yra suvereni demokratinė valstybė (27).

Kovo 11–13 d. ir vėliau Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba – Atkuriamasis Seimas priėmė ir kitus įstatymus, reglamentuojančius Lietuvos valstybės atkūrimą ir įtvirtinančius atstatytos Lietuvos Respublikos valstybingumą bei konstitucinę santvarką, sudarė pirmąją atkurtos Lietuvos Respublikos Vyriausybę.

Paskelbusi Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo aktą, Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba priėmė dokumentus, kuriais kreipėsi į pasaulio, TSRS ir Lietuvos tautas, informuodama apie Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimą, išreiškė viltį sulaukti pasaulio solidarumo ir paramos nepriklausomai Lietuvai, kviesdama Lietuvos žmones telktis nepriklausomybės siekiams įgyvendinti (28, 29).

Lietuvos Respublikos konstituciniame dokumente – 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Nepriklausomos valstybės atstatymo akte – ir kituose valstybingumo atkūrimo dokumentuose buvo išreikšta Lietuvos žmonių valia ir įkūnyti tautos siekiai. Istoriniai kovo 11 d. dokumentai žymėjo Lietuvos išsivadavimo iš tarybinės priklausomybės ribą ir pradėjo nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo ir įtvirtinimo, jos tarptautinio pripažinimo ir tolesnės valstybingumo raidos laikotarpį. Lietuvos laisvėjimas skatino TSRS tautų vadavimąsi, turėjo įtakos TSRS valstybės irimui, politiniams pokyčiams buvusio Rytų Europos bloko šalyse ir visoje Europoje.

Nepriklausomos valstybės atkūrimas sulaukė didelio atgarsio Lietuvoje ir pasaulyje. Įvairūs Lietuvos gyventojų sluoksniai, politinės ir visuomeninės organizacijos palankiai sutiko savo siekių įkūnijimą istoriniuose aktuose, sveikino Lietuvos Respublikos vadovybę su nepriklausomybės atkūrimu, mitinguose, pareiškimuose ir laiškuose išreiškė savo pritarimą Aukščiausiosios Tarybos sprendimams, ragino telktis nepriklausomos demokratinės valstybės kūrimui, kvietė visus gyventojus pilietinei santarvei, kreipėsi į TSRS ir užsienio valstybių vadovus ir visuomenę, ragindami paremti Lietuvos siekius (34, 36, 67). Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimas budino Baltijos tautų ir kitų TSRS respublikų nepriklausomybės siekius, tapo sektinu išsivadavimo pavyzdžiu, todėl įvairių tautų žmonės solidarizavosi su nepriklausoma Lietuva (68, 69). Užsienio šalių demokratinė visuomenė palaikė Lietuvos nepriklausomybės siekius, todėl palankiai sutiko Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimą ir moraliai rėmė atkurtą valstybę (30, 70). Vakarų valstybių oficialūs asmenys taip pat pritarė Lietuvos nepriklausomybės atstatymui, tačiau neskubėjo užmegzti diplomatinių santykių su Lietuva ir siūlė valstybingumo klausimą spręsti Lietuvos ir TSRS dialogu. Užsienio šalys Lietuvos okupacijos ir įjungimo į TSRS nepripažinimo politiką derino su rekomendacijomis derėtis dėl išstojimo iš TSRS. Tokią Vakarų valstybių poziciją apibūdino Lietuvos Respublikos pasiuntinys Londone Vincas Balickas ir JAV politikos apžvalgininkas Patrikas J. Buchananas (37, 38).

Siekdama pasaulio valstybių pripažinimo, Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba kovo 17 d. kreipėsi į demokratinių valstybių vyriausybes (33). Lietuvos Respublikos vadovai ir diplomatai siekė, kad Lietuva teisiniu požiūriu sutvirtintų savo statusą pasaulio bendrijoje, atnaujintų diplomatinius santykius su užsienio šalimis, todėl plėtojo ryšius su jomis ir pagal išgales stengėsi paveikti Vakarų valstybių vadovų nuomonę, kad Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas ir pripažinimas yra tarptautinė, o ne TSRS vidaus problema. Lietuvos Respublikos atstovas Vašingtone ir prie Šventojo Sosto Stasys Lozoraitis 1990 m. liepos 6 d. *pro memoria*, aptardamas savo pokalbį su Popiežiumi, akcentavo jo palankų nusiteikimą Lietuvos Respublikos atžvilgiu (41, 71). Lietuvos garbės generalinis konsulas Venesueloje Vytautas A. Dambra 1990 m. spalio 2 d. rašte Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos pirmininkui nurodė, kad, iškilus Lietuvos valstybingumo klausimui, Lietuvos Respublika gali tikėtis Venesuelos ir kitų Lotynų Amerikos valstybių paramos Jungtinių Tautų Organizacijoje (45). Lietuvos Respublikos vadovų ir diplomatų pastangos informuoti pasaulį apie Lietuvos siekius ir keisti Vakarų valstybių požiūrį į Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo situaciją tiesė Lietuvai kelią į visavertį pasaulio pripažinimą ir integravimąsi į

Vakarų demokratiškos valstybių bendrija.

Siekdama įtvirtinti nepriklausomybę Lietuva ypač stengėsi sureguliuoti santykius su Tarybų Sąjunga, nuo kurios atsiribojo teisiniu ir politiniu atžvilgiu. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba kovo 12 d. ir vėliau priėmė dokumentus, siūlydama pradėti derybas dėl tolesnio teisinio sureguliuavimo klausimų, susijusių su Lietuvos valstybės atstatymu **(32)**.

TSRS valdžia priešišškai reagavo į Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą: nepripažino atkurtosios valstybės, besąlygiškai reikalavo, kad Lietuva panaikintų 1990 m. kovo 11 d. aktus, ir priėmė nutarimus, kuriuose įpareigojo TSRS institucijas imtis priemonių tarybinei santvarkai Lietuvoje atkurti **(31, 35)**. TSRS valdžia, siekdama grąžinti Lietuvą į Tarybų Sąjungos sudėtį, taikė Lietuvai įvairias politinio, propagandinio, ekonominio ir karinio spaudimo priemones, naudojosi savo institucijomis, karinėmis ir politinėmis struktūromis, veikusiomis Lietuvoje. Vykdamas TSRS politiką Lietuvos Respublikos atžvilgiu svarbų vaidmenį atliko komunistinio režimo represinė struktūra – TSRS valstybės saugumo komiteto (KGB) padalinys Lietuvoje.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomą valstybę KGB padalinys Lietuvoje – LTSR KGB tapo svetimos valstybės įstaiga, veikusia Lietuvos teritorijoje pagal TSRS įstatymus ir vykdžiusia šios valstybės politiką. Lietuvos Respublikos valdžia ėmėsi priemonių nutraukti LTSR KGB veiklą ir suvaržyti jos veiksmus **(46)**. LTSR KGB išvelgė jam nepalankius pokyčius, bet vis dėlto tikėjosi prisitaikyti prie pasikeitusių sąlygų ir tęsti savo veiklą **(44)**. LTSR KGB vadovai Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą vertino kaip „konstitucinę krizę“ ir tarybinės sistemos Lietuvoje likvidavimo pradžią, todėl kompleksinėmis agentūrinėmis ir operatyvinėmis priemonėmis mėgino trukdyti atkurti Lietuvos valstybę. KGB padalinys Lietuvoje stebėjo ir modeliavo Lietuvos valstybingumo atkūrimo procesų raidą ir rengė pasiūlymus TSRS interesų gynimo strategijai, analizavo TSRS valdžios spaudimo Lietuvai priemonių efektyvumą ir teikė pasiūlymus dėl naujų spaudimo svertų **(44, 47)**. KGB padalinys Lietuvoje plėtė operatyvinę agentūrinę veiklą prieš nepriklausomą Lietuvos valstybę, skverbėsi į Lietuvos Respublikos įstaigas bei organizacijas, rinko ir TSRS KGB teikė įvairią informaciją apie Lietuvos Respublikos vidaus ir užsienio politiką **(42)**.

KGB padalinio Lietuvoje operatyvinė veikla siekiant kontroliuoti Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo procesus ir daryti jiems įtaką buvo neefektyvi. LTSR KGB vadovybė suvokė, kad KGB padalinys Lietuvoje jau nėra pajėgus operatyvinėmis priemonėmis sustabdyti Lietuvos valstybės atstatymo ir įtvirtinimo. LTSR KGB Vilniaus miesto skyriaus 1991 m. vasario 21 d. rašte LTSR KGB vadovybei ir kituose KGB dokumentuose buvo konstatuota, kad KGB padalinys Lietuvoje neturėjo jokios įtakos valstybingumo atkūrimo procesams **(47)**.

TSRS vadovybė ir TSKP CK, naudodamosi Lietuvos nepriklausomybei priešiškomis jėgomis, kurstė lenkų nacionalinės teritorinės autonomijos šalininkus įsteigti Vilniaus krašto autonomiją TSRS sudėtyje, palaikė destruktivią komunistinių ir kitų organizacijų veiklą Lietuvoje, finansiškai ir kitaip jas rėmė. Antivalstybinių jėgų veikimą Lietuvoje koordinavo TSKP organizacija Lietuvoje – LKP (TSKP platforma).

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę LKP (TSKP) iš esmės ėmėsi antivalstybinės veiklos – siekė sutrikdyti Lietuvos Respublikos valstybinę ir visuomeninę santvarką, panaikinti suverenias Lietuvos valstybės galias ir grąžinti Lietuvą į TSRS sudėtį. Bolševizmo ideologijai ištikimos LKP (TSKP) įsteigtos komunistinės organizacijos priešišškai sutiko Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimą, tapatindamos jį su kapitalistinės santvarkos atkūrimu, ir savo pareiškimuose kurstė žmones priešintis nepriklausomybei ir teisėtai valdžiai, reikalavo paleisti Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą ir sudaryti Tarybų Sąjungai palankią vyriausybę **(39, 40, 72)**. LKP (TSKP) vadovai viltis išlaikyti Lietuvą TSRS sudėtyje siejo su TSRS valdžios prievarta prieš Lietuvą, todėl savo laiškuose TSKP Centro Komitetui, TSRS Prezidentui, susitikimuose su TSKP vadovais ragino jėga nuslopinti Lietuvos nepriklausomybę. TSKP CK 1990 m. rugpjūčio 29 d. pažymoje TSKP CK sekretariatui buvo nurodyta, kad LKP (TSKP) vadovai kategoriškai reikalavo grąžinti Lietuvą į TSRS sudėtį ir atkurti Lietuvoje komunistinį režimą **(43)**. LKP (TSKP) kartu su KGB padalinio Lietuvoje ir Lietuvoje dislokuotos TSRS kariuomenės vadovybe modeliavo nepriklausomybės nuslopinimo strategiją, brandino ir su aukštais TSRS pareigūnais derino valstybės perversmo Lietuvoje planus.

Lietuvos nepriklausomybei priešiškų jėgų veikla komplikavo Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo ir įtvirtinimo procesus, tačiau nepajėgė jų sustabdyti. Islandija, nuo pat pirmųjų Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo paskelbimo dienų palaikiusi Lietuvą, pirmoji pripažino Lietuvos valstybę. Islandijos Altingas 1991 m. vasario 11 d. priėmė rezoliuciją dėl diplomatiškos santykių su Lietuvos Respublika atkūrimo, o rugpjūčio 26 d. buvo pasirašyta bendra deklaracija dėl diplomatiškos santykių tarp Lietuvos ir Islandijos **(49)**. 1991 m. liepos 29 d. buvo pasirašyta sutartis tarp Rusijos Federacijos ir Lietuvos Respublikos dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų, pagal kurią abi šalys pripažino viena kitą suvereniomis valstybėmis **(48, 73)**.

Įvertinant Lietuvos Respublikos konstitucinio dokumento – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 11 d. akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ – istorinę reikšmę, šis Lietuvos valstybės naujajame archyve saugomas dokumentas 2006 m. kovo 30 d. buvo įtrauktas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą.